

ВІДГУК
офіційного опонента
доктора економічних наук, професора
Чаркіної Тетяни Юріївни
на дисертаційну роботу Мірошніченка Миколи Вікторовича
«Формування процесно-орієнтованої системи управління економічною
безпекою промислової галузі», представлену на здобуття наукового ступеня
доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка».
(галузь знань 05 – Соціальні та поведінкові науки)

Актуальність теми дисертаційного дослідження

На сучасному етапі розвитку національної економіки економічна безпека держави є ключовою передумовою забезпечення її стійкості, відновлення та довгострокового розвитку. У відповідному контексті особливого значення набуває економічна безпека промислової галузі як одного з провідних секторів економічної системи країни, що забезпечує створення доданої вартості, зайнятість населення, експортний потенціал, технологічний розвиток та виробничу самодостатність держави.

В умовах сьогодення ефективне функціонування промисловості є індикатором спроможності національної економіки підтримувати безперервність виробничих процесів, забезпечувати потреби внутрішнього ринку, формувати ресурсну базу для відновлення критичної інфраструктури та зміцнювати конкурентні позиції країни у середньо- та довгостроковій перспективі. Водночас сучасні тенденції розвитку промислової галузі характеризуються високим рівнем ризиків, нестабільністю зовнішнього середовища, порушенням логістичних і виробничих зв'язків, ресурсними обмеженнями та необхідністю швидкої адаптації до безпекових, економічних і технологічних викликів. За таких умов особливої актуальності набувають питання системного оновлення управлінських, організаційних та економічних механізмів, здатних забезпечувати економічну безпеку промислової галузі, своєчасне виявлення загроз, координацію управлінських дій, моніторинг результативності та підтримання її стійкості в умовах сучасних трансформацій.

Зважаючи на зазначене, своєчасним є наукове обґрунтування та розроблення теоретико-методичних і практичних засад формування процесно-орієнтованої системи управління економічною безпекою промислової галузі. Сформовані здобувачем наукові положення та практичні рекомендації можуть бути використані для побудови процесної архітектури системи економічної безпеки, удосконалення інструментарію ідентифікації та оцінювання ризиків, підвищення керованості управлінських процесів і забезпечення стійкого функціонування промислової галузі в умовах сучасних викликів та повоєнного відновлення економіки України.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами та темами

Наукові результати та висновки дисертаційного дослідження розроблені відповідно до плану науково-дослідної теми «Особливості розвитку світової економіки в умовах глобалізаційних процесів» (номер державної реєстрації 0124U003879), в рамках якої автором розроблено методичний підхід до формування системи економічної безпеки у підрозділі 14.7 «Інституційно-економічні засади формування системи економічної безпеки промислової галузі в умовах глобальної конкуренції». Наукові положення отримані у дисертації є складовою науково-дослідної теми «Проблеми стратегічного розвитку національної економіки» (номер державної реєстрації 0124U003878). В рамках тематики автором виконано підрозділ 8.19 «Процесно-орієнтована система управління економічною безпекою як інструмент стратегічного розвитку промисловості».

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій

Робота має логічну структуру, що дозволило досягнути поставленої мети та розв'язати науково-дослідні завдання, визначені у дослідженні. Зміст дисертації та наукові публікації здобувача підтверджують належний рівень обґрунтованості, достовірності й практичної значущості отриманих результатів. Високий рівень наукової аргументованості забезпечено ґрунтовним опрацюванням вітчизняних і зарубіжних джерел із проблематики економічної безпеки, процесного підходу та управління промисловим розвитком, а також використанням аналітичних і статистичних матеріалів щодо функціонування промислової галузі України.

Методологічну основу дисертаційного дослідження становить комплекс загальнонаукових і спеціальних методів, що забезпечили всебічне та системне вивчення процесів цифровізації залізничного транспорту. При написанні дисертації здобувачем використано методи аналізу і синтезу, абстрагування, індукції, дедукції та узагальнення, порівняння, класифікації, групування та структурно-функціонального аналізу, економіко-статистичні, інтегральні та системний підходи, а також методи процесного моделювання.

Основні положення дослідження пройшли усі види апробації. Вони опубліковані в українських наукових фахових виданнях, обговорювалися на всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях, круглих столах, семінарах (всього 24 публікації). Крім того, результати дослідження набули практичної апробації у діяльності органів місцевого самоврядування і суб'єктів господарювання.

Перший розділ дисертації присвячений дослідженню та систематизації концептуальних підходів до визначення сутності поняття «економічна безпека», управлінню ризиками та особливостям формування системи економічної безпеки промислової галузі. Систематизовано авторські підходи до трактування змісту «економічна безпека», яка дозволило комплексно дослідити зміст відповідної категорії та виокремлено рівні його вивчення та формування (с.31-33). Проаналізовано ключові методологічні підходи та критерії практичного їх

застосування для розкриття змісту відповідного поняття (с.39-42). Розкрито науково-методологічні особливості упорядкування елементів економічної безпеки промислової галузі та визначено їхнє змістове наповнення (с.47-49). Сформовано структурно-ієрархічну модель формування сутності поняття «економічна безпека промислової галузі», яка відображає його змістові характеристики та узгоджує його ієрархічну природу та структурні складові (с.51).

Обґрунтовано зміст ризику як невід'ємної складової системи економічної безпеки промислової галузі. Досліджено наукові підходи до визначення сутності та актуалізовані економічні категорії «ризик», «ризик промислового підприємства» та «процес управління ризиками» (с.54-57). Запропоновано комплексну схему класифікації ризиків промислових підприємств, яка крім традиційних класифікаційних ознак, включає ESG-компоненти (с.60-61). Комплексно проаналізовано поняття «управління ризиками», моделі та методи управління ризиками. На основі проведеного дослідження уточнено зміст економічної категорії «управління ризиками» у процесному вимірі та систематизовано методичний інструментарій процесу управління ризиками промислової галузі (с.69-70).

На основі аналізу підходів до визначення поняття «система економічної безпеки», автором сформовано визначення поняття «система економічної безпеки промислової галузі» (с.72-75). Деталізовано цілі функціонування системи економічної безпеки промислової галузі та побудовано дерево цілей відповідної системи (с.76-77). На основі системного аналізу принципів побудови системи економічної безпеки, представлених у наукових дослідженнях, визначено принципи побудови системи на галузевому рівні (с.80-84). Запропоновано етапи формування системи економічної безпеки які утворюють безперервний та циклічний процес формування відповідної системи (с.87-89).

Другий розділ присвячено дослідженню структури та сучасного стану промислової галузі України, а також визначенню основних тенденції її розвитку. Проаналізовано структуру промислового комплексу країни та чисельність стабільно працюючих підприємств промислової галузі за останні п'ять років. Здійснено аналіз виробничих показників зазначених підприємств у довоєнний період та після початку військової агресії. Проведено оцінку загальної динаміки індексу промислового виробництва (с.96-100). Здійснено оцінку обсягів виробленої та реалізованої продукції, а також динаміку індексу промислової продукції за основними промисловими групами (с.101-105).

Запропоновані етапи оцінки ступеня впливу ризиків на діяльність вітчизняних промислових підприємств (с.114-116). Сформована структурно-логічна модель економіко-математичного моделювання впливу ризиків на діяльність промислових підприємств в умовах воєнного вторгнення (с.117-118). Виділено та проаналізовано ключові ризики, які впливають на діяльність промислових підприємств (с.122-126).

Деталізована системна оцінка економічної безпеки промислової галузі на основі її інтегральної оцінки з визначенням кроків реалізації та показників

ефективності (с.129-135). Проведено аналіз динаміки індикаторів економічної безпеки промислових підприємств. За результатами проведеного аналізу сформовано перелік ключових висновків щодо ефективності функціонування системи економічної безпеки галузі, що дозволило обґрунтувати необхідність зміни парадигми її формування (с.139-141).

Третій розділ зосереджений на розгляді ефективності процесного підходу у якості методології формування системи економічної безпеки та розробці процесних інструментів та методології для її формування на рівні галузі.

Надане обґрунтування щодо доцільності використання процесно-орієнтованої парадигми у формуванні системи управління економічною безпекою промислової галузі (с.151-154). Поглиблено зміст категорій «економічна безпека промислової галузі» та «система економічної безпеки промислової галузі» на засадах процесного підходу (с.155-156). Здійснена інтеграція етапів управління ризиками з логікою циклу PDCA та запропоновано цикл PDCA системи управління економічною безпекою промислової галузі, які утворюють основу для її формування (с.159-161).

Надана узагальнена характеристика бізнес-процесів економічної безпеки промислової галузі, здійснено їх ідентифікацію та деталізація основних, допоміжних процесів, процесів управління та розвитку (с.167-169). Сформовано карту процесів промислової галузі, яка відображає циклічну структуру управління ризиками в системі управління економічною безпекою промислової галузі (с.170-171). Для визначення власників процесів, побудовано карту стейкхолдерів системи економічної безпеки промислової галузі (с.174-176). Запропоновані та реалізовані методики моделювання різних груп бізнес-процесів (с.176-181). Розроблено двоступеневу процесно-орієнтовану модель формування системи управління економічною безпекою промислової галузі (с.182-185).

Адаптовано процесні механізми моніторингу, контролю та вдосконалення до формування системи управління економічною безпекою промислової галузі. Запропонована методика моніторингу, особливість якої полягає у діагностиці ефективності кожної групи бізнес процесів на основі показників KPI, KRI та якісних методів (с.192-198). Проведено апробацію запропонованої методики для оцінки ефективності впровадження запропонованої моделі (с.199-202). За результатами діагностики надано пропозиції щодо вдосконалення основних бізнес-процесів системи економічної безпеки промислової галузі.

Дисертаційну роботу завершують висновки, які узагальнюють напрацювання та наукові положення кожного з розділів. Отримані результати свідчать про розв'язання поставлених завдань, а основні положення дослідження є доведеними та мають важливе наукове значення.

Наукова новизна, отримана в дисертаційній роботі

Наукова новизна полягає в тому, що дана дисертація поглиблює теоретичні засади, удосконалює методичні підходи та практичні положення

щодо формування системи управління економічною безпекою промислової галузі на засадах процесного підходу. Найбільш значущими її пунктами є наступні.

I. Вперше:

– розроблено двоступеневу процесно-орієнтовану модель формування системи управління економічною безпекою промислової галузі, яка поєднує цикл управління ризиками з процесними складовими та забезпечує узгодженість, безперервність і адаптивність функціонування системи економічної безпеки на галузевому рівні (с. 183-185);

II. Удосконалено:

– алгоритм реалізації процесного підходу в умовах системи управління економічною безпекою галузі шляхом інтеграції етапів формування системи економічної безпеки з циклом безперервного вдосконалення PDCA, який на відміну від існуючих дозволяє адаптувати послідовність етапів формування системи до логіки процесно-орієнтованого управління(с. 159-161);

– методику економіко-математичного моделювання впливу ризиків на діяльність промислових підприємств в умовах повномасштабного воєнного вторгнення на територію України, котра, як порівняти з існуючими підходами, створює методичну основу для кількісної оцінки та обґрунтування управлінських рішень для підвищення результативності системи управління економічною безпекою промислової галузі(с. 114-118);

– інтегральну модель діагностики ефективності процесно-орієнтованої системи управління економічною безпекою промислової галузі, що поєднує оцінку результативності бізнес-процесів (KPI), ризик-індикаторів (KRI) та якісних методів оцінки процесів у межах єдиної аналітичної системи, яка на відміну від відомих дозволяє комплексно визначати інтегральний рівень економічної безпеки, виявляти відхилення і загрози, а також сформулювати дієві управлінські рішення щодо вдосконалення системи(с. 191-192);

III. Набули подальшого розвитку:

– концептуалізація категорії «система управління економічною безпекою промислової галузі», яка, на відміну від існуючих, базується на постулатах процесного підходу та згідно з яким зазначене поняття розглядається як процесно-орієнтована система управління, що функціонує як сукупність взаємопов'язаних бізнес-процесів із чітко визначеними входами, виходами, відповідальними суб'єктами, показниками результативності та механізмами зворотного зв'язку, які забезпечують ідентифікацію, попередження та нейтралізацію загроз функціонування галузі (с. 155-157).;

– класифікація ризиків промислових підприємств, яка, на відміну від існуючих підходів, поєднує традиційні класифікаційні ознаки із сучасними ESG-чинниками в єдину систему, що дозволяє адаптувати процес ідентифікації ризиків до вимог сталого розвитку та підвищити ефективність управління економічною безпекою промислової галузі (с. 58-62).

Особистий внесок здобувача

Результати, представлені в дисертаційній роботі, отримані здобувачем особисто або за безпосередньої участі. Дисертаційна робота є завершеним дослідженням, виконаним автором самостійно відповідно до програми запланованих, проведених і узагальнених досліджень.

Практичне значення отриманих результатів

Представлені в дисертації висновки, наукові положення та практичні рекомендації становлять вагомий внесок у розроблення процесно-орієнтованої системи управління економічною безпекою промислової галузі. Вони можуть бути використані під час формування державної політики у сфері економічної безпеки, розроблення стратегій розвитку підприємств промислової галузі, удосконалення механізмів управління ризиками та загрозами, а також у навчальних програмах підготовки управлінського персоналу.

Практична значущість результатів дослідження, представлених у дисертаційній роботі, підтверджується актами їх впровадження у діяльність органів місцевого самоврядування і суб'єктів господарювання. Зокрема, окремі результати дослідження використано у діяльності Дніпровської обласної ради під час розроблення програм соціально-економічного розвитку регіону, діагностики міжрегіональних розбіжностей рівня розвитку промислових підприємств області та підготовки пропозицій щодо державного регулювання розвитку промислового комплексу, що підтверджено довідкою про впровадження результатів дисертаційного дослідження № ВИХ 27/17/0/2-25 від 27.10.2025 р.

Обґрунтовані в роботі методичні положення та інструменти процесного підходу щодо ідентифікації, регламентації та оптимізації ключових бізнес-процесів використано у діяльності ТОВ «Спец метал трейд» для оптимізації системи процесів економічної безпеки підприємства, що підтверджено актом впровадження № 205/001 від 12.11.2025 р. Крім того, розроблений алгоритм формування системи економічної безпеки на засадах процесного підходу, інтегрований із циклом PDCA, використано в діяльності ТОВ «Науково-виробниче об'єднання ДНІПРОСПЕЦМАШ» для побудови внутрішньої системи економічної безпеки, що підтверджено актом впровадження № 176/25/12 від 25.12.2025 р.

Мова і стиль дисертаційної роботи

Дисертаційна робота відзначається цілісним розкриттям обраної проблематики, узгодженістю зі сформульованими дослідницькими завданнями та логічною структурою. Виклад матеріалу є послідовним, науково аргументованим і методично обґрунтованим. Запропоновані положення наукової новизни та практичні рекомендації підтверджуються відповідними методичними розробками, аналітичними й статистичними матеріалами, що

забезпечує належний рівень достовірності та обґрунтованості отриманих результатів.

Оцінка повноти викладення дослідження в опублікованих роботах

У відкритому друці за темою дисертаційної роботи автором опубліковано 23 наукові праці, що відображають основні положення і висновки дисертації, з них: 7 статей у наукових виданнях, що внесені до переліку наукових фахових видань України, 1 публікація у монографії.

Результати роботи доповідалися на 15 міжнародних і всеукраїнських наукових заходах: VIII Міжнародній науково-практичній конференції «Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти» (м. Дніпро, 15 березня 2024 р.), Міжнародній науково-практичній конференції Methodology and organization of scientific research (м. Берлін, Німеччина, 03-05 червня 2024 р.), Міжнародному форумі молодих учених «Сучасні дослідження в глобалізаційному світі: наука для миру та безпеки» (м. Дніпро, 12 червня 2024 р.), Міжнародній науково-практичній конференції Global learning problems: causes, solutions and theories (Салоніки, Греція, 14-16 жовтня 2024 р.), VII Міжнародній науково-практичній конференції Education and science of today: intersectoral issues and development of sciences (Кембридж, Велика Британія, 18 жовтня 2024 р.), XII Міжнародній науково-практичній конференції Development of theories and methods of education of past years (Антверпен, Брюссель, Бельгія, 18-20 листопада 2024 р.), II Міжнародній науково-практичній конференції Current problems of self-development and self-improvement of a person (Антверпен, Брюссель, Бельгія, 13-15 січня 2025 р.), IX Міжнародній науково-практичній конференції «Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти» (м. Дніпро, 21 березня 2025 р.), XIII Міжнародній науково-практичній конференції Science and new technologies: problems and ways to solve them (Роттердам, Нідерланди, 31 березня – 02 квітня 2025 р.), круглому столі «Нові реалії повоєнного суспільства України: управління, бізнес, гостинність, культура» (м. Дніпро, 9-10 квітня 2025 р.), VIII Міжнародній науково-практичній конференції Education and science of today: intersectoral issues and development of sciences (Кембридж, Велика Британія, 9 травня 2025 р.), VII Міжнародній науковій конференції «Стратегічні напрямки розвитку науки: фактори впливу та взаємодії» (м. Черкаси, 26 вересня, 2025 р.), II Міжнародній науково-практичній конференції Advanced Technologies in Scientific Research (Роттердам, Нідерланди, 19-21 листопада 2025 р.), III Міжнародній науково-практичній конференції Innovative Research in Science and Economy (Брюссель, Бельгія, 28-30 січня 2026 р.), V Міжнародній науково-практичній конференції Innovations of modern science and education (Ванкувер, Канада, 29-31 січня 2026 р.).

Структура та зміст дисертаційної роботи

Дисертація має традиційну структуру та складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел з 267 найменувань на

32 сторінках та 7 додатків на 20 сторінках. Повний обсяг роботи становить 269 сторінок, з них основний текст викладений на 190 сторінках.

Робота написана в науковому стилі, її зміст викладено в чіткій логічній послідовності. Автор підтверджує свою думку ілюстративним, табличним матеріалом та рисунками (робота містить 29 рисунків та 32 таблиці).

Дисертація написана грамотно, українською мовою, стиль викладення матеріалу відповідає прийнятому в науковій літературі.

Окремі дискусійні питання і зауваження

Незважаючи на значущість і актуальність здобутих результатів, окремі аспекти дослідження залишаються предметом дискусії та відкривають перспективи для подальших наукових пошуків. Їхня важливість визначається винятковою важливістю формування системи економічної безпеки промислової галузі України.

По-перше, при систематизації та уточненні переліку складових економічної безпеки промислової галузі, слід було б додаткового обґрунтування критерій та логіку відбору відповідних складових.

По-друге, представлене на рис. 1.9 дерево цілей системи формування економічної безпеки промислової галузі доцільно було б більш чітко показати взаємозв'язок між визначеними цілями, завданнями та показниками оцінювання результативності системи.

По-третє, при формуванні етапів оцінювання ступеня впливу ризиків на діяльність промислових підприємств, доцільно було б більш чіткіше показати зв'язок між цими етапами та подальшими бізнес-процесами управління економічною безпекою, що формуються в межах процесного підходу.

По-четверте, при моделюванні бізнес-процесів системи управління економічною безпекою галузі, доречно було б детальніше описати механізм реалізації запропонованих інструментів моделювання.

Попри висловлені зауваження, дисертація відзначається новизною та вагомими результатами, що забезпечує її високу оцінку. Зауваження мають конструктивний характер і покликані сприяти розвитку подальших досліджень автора.

Академічна доброчесність

Аналіз дисертаційної роботи Мірошніченка Миколи Вікторовича засвідчив, що в ній відсутні прояви академічного плагіату, фальсифікації та фабрикації, тобто порушень академічної доброчесності у дисертації не має.

Загальний висновок

Аналіз дисертаційної роботи Мірошніченка Миколи Вікторовича свідчить, що мета дослідження успішно досягнута, а поставлені завдання реалізовані в повній мірі. Отримані результати мають як теоретичне, так і

практичне значення та можуть бути застосовані у наукових дослідженнях, діяльності органів державного управління, а також у практиці промислових підприємств під час формування та вдосконалення системи економічної безпеки. Дисертація є самостійним і завершеним дослідженням, яке містить нові наукові результати, що у сукупності сприяють вирішенню актуальної науково-прикладної проблеми формування процесно-орієнтованої системи управління економічною безпекою промислової галузі в умовах сучасних викликів, невизначеності та повоєнного відновлення економіки України. Робота оформлена відповідно до вимог наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».

Таким чином, за актуальністю, структурою, повнотою викладу матеріалу, аргументацією основних положень, новизною отриманих результатів дослідження Мірошніченка Миколи Вікторовича на тему «Формування процесно-орієнтованої системи управління економічною безпекою промислової галузі» відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 р. «Порядок присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», заслуговує позитивної оцінки, а його автор, Мірошніченко Микола Вікторович, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка» (галузь знань 05 – Соціальні та поведінкові науки).

Офіційний опонент:

Завідувачка кафедри
економіки та менеджменту
Дніпровського інституту
інфраструктури і транспорту
Українського державного
університету науки і технологій
доктор економічних наук, професор,

Тетяна ЧАРКІНА

Підпис засвідчую:
Вчений секретар ННІ "Дніпровський інститут
інфраструктури і транспорту"

